

ВІДГУК

офіційного опонента

докторки медичних наук, професорки,

завідувачки кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я
Івано-Франківського національного медичного університету МОЗ України

Децик Орини Зенонівни

на дисертаційну роботу Романів Марії Павлівни

«Медико-соціальне обґрунтування моделі онкогінекологічної допомоги в

Україні», подану до спеціалізованої вченої ради Д 61.051.09 при ДВНЗ

«Ужгородський національний університет» на здобуття ступеня кандидата

медичних наук за спеціальністю 14.02.03 – соціальна медицина

Актуальність обраної теми дисертації

Онкологічна патологія протягом останніх років продовжує залишатися складною медико-соціальною проблемою не лише в Україні, а й у світі. Так, за прогнозними даними ВООЗ глобальний тягар раку продовжить зростання на 47 % до 2040 року і вийде на перше місце серед причин смертності населення.

Особливе місце серед злоякісних новоутворень (ЗН) має онкогінекологічна патологія, яка негативно впливає на здоров'я жінок, призводить до ранньої інвалідизації та становить загрозу їх репродуктивній функції.

В Україні існує низка проблем щодо профілактики, діагностики та лікування онкологічних захворювань жінок. Основні зусилля при цьому спрямовані головним чином на первинну профілактику, раннє виявлення ЗН молочних залоз та тіла матки. Водночас, не зважаючи на стійкі тренди зростання за останнє десятиріччя частоти ЗН тіла матки та яєчників, їх профілактиці відводиться менша увага, що спонукало дисертантку провести відповідне дослідження, присвячене цій важливій проблемі охорони здоров'я.

Дисертаційна робота Романів М. П. має безпосередній зв'язок з науковими планами, темами Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України і є фрагментом науково-дослідних робіт кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України: «Проблеми громадського здоров'я в період реформування системи медичної допомоги в Україні» (2020-2022, № державної реєстрації 0120U104150); «Виклики для здоров'я населення в умовах надзвичайних ситуацій» (2023-2026, № державної реєстрації 0123U100068). Авторка є співвиконавцем зазначених науково-дослідних робіт.

Новизна дослідження та одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження Романів М. П. зумовлена тим, що нею обґрунтовано і розроблено функціонально-організаційну модель надання онкогінекологічної допомоги жіночому населенню, яка передбачає залучення всіх рівнів охорони здоров'я, систему громадського здоров'я та соціальне оточення пацієнтки. Модель спрямована на вдосконалення організації профілактики, раннього виявлення та оптимального лікування ЗН тіла матки та яєчника і може застосовуватися в умовах надзвичайних ситуацій із використанням сучасних технологічних рішень (телемедицини).

Авторкою оцінено поширеність, захворюваність та смертність внаслідок злоякісних новоутворень тіла матки та яєчника із врахуванням регіональних особливостей, виявлено зростання цих показників за період 2015-2021 років та зменшення частки виявлення пацієток із ЗН тіла матки та яєчника під час профілактичних оглядів. Окремо проаналізовано стан захворюваності, поширеності і смертності хворих на ЗН тіла матки та яєчника в умовах пандемії COVID 19 і встановлено подальше зменшення частки пацієток із ЗН тіла матки та яєчника виявленими під час профілактичних оглядів та подальше зростання частки виявлення пацієток у пізніх стадіях хвороби.

Здобувачкою Романів М. П. доказово сформовано комплекс чинників ризику, які сприяють розвитку онкогінекологічної патології. Проаналізовано мережу закладів охорони здоров'я, які проводять діагностику та надають онкологічну допомогу, кадровий потенціал онкологічної служби України за період 2015-2019 років.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони стали підставою для розробки моделі надання онкогінекологічної допомоги жіночому

населенню з урахуванням умов надзвичайних ситуацій на прикладі злоякісних новоутворень матки та яєчників. Вагоме значення для практики має й розроблений пошукачкою алгоритм дій для лікарів первинної ланки, спрямований на раннє виявлення ЗН жіночих статевих органів та схеми їх профілактики, який став одним із елементів пацієнто-орієнтованої функціонально-організаційної моделі надання онкогінекологічної допомоги жіночому населенню.

Складові наукової новизни дисертаційного дослідження Романів М. П. сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Новизна та практичне значення дослідження підтверджується широким впровадженням його результатів у практичну діяльність управління охорони здоров'я Тернопільської обласної державної адміністрації та освітній процес на кафедрах соціальної медицини та громадського здоров'я у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького, Буковинському державному медичному університеті, Національному університеті «Острозька академія», Вінницькому національному медичному університеті імені М.І. Пирогова.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Дисертаційне дослідження Романів Марії Павлівни «Медико-соціальне обґрунтування моделі онкогінекологічної допомоги в Україні» відповідає меті і поставленим завданням, ґрунтується на аналізі релевантних джерел наукової літератури (214 сучасних наукових публікацій за темою дослідної роботи), аналізі звітної документації (статистичні дані Національного канцер-реєстру України, а саме бюлетені за 2010-2021 роки, Центру медичної статистики МОЗ України, а саме «Звіт про медичні кадри» (форма №17), «Звіт про хворих на злоякісні новоутворення» (форма №35), «Звіт про мережу та діяльність медичних закладів» (форма №47)) та репрезентативних даних соціологічного дослідження.

Методологічне забезпечення наукової роботи передбачало використання наступних методів дослідження – бібліосемантичного; системного підходу та аналізу; медико-статистичного; епідеміологічного; соціологічного; концептуального моделювання; SWOT-аналізу, методу експертних оцінок.

Застосовані методики є сучасними, адекватними поставленим завданням, а дослідження проведене на високому науково-методичному рівні, його результати обґрунтовані, інформативність та достовірність статистично доведена, висновки логічно відображають отримані результати дослідження, закономірності та наукові факти.

Таким чином, чіткість та ясність дизайну дослідження, обраного для досягнення поставленої мети, логічність формулювання завдань, що відповідають досягненню мети роботи, опрацьований обсяг матеріалів, сучасний та адекватний рівень використаних методів статистичного аналізу дозволяють вважати отримані Романів М. П. результати та наукові положення, а також висновки і практичні рекомендації достовірними та науково обґрунтованими.

Апробація результатів дисертаційної роботи, повнота викладу основних наукових положень, висновків та практичних рекомендацій.

За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць, з них: 4 статті у наукових фахових виданнях; 1 стаття – в іноземному періодичному виданні та 7 друкованих праць у матеріалах і збірниках наукових конгресів, симпозіумів і конференцій, що відображають апробацію матеріалів дисертації.

Основні положення дисертації та результати наукових досліджень, які повною мірою розкривають дослідницьку проблему, були повідомлені й обговорені на III науковому симпозіумі з міжнародною участю «Громадське здоров'я в глобальному та регіональному просторі – виклики в умовах пандемії COVID-19 та перспективи розвитку» (Тернопіль, 2021); науково-практичній конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2022 «Наша планета, наше здоров'я» (Київ, 2022); IV науковому симпозіумі з міжнародною участю «Громадське здоров'я в соціальному і освітньому просторі – виклики в умовах глобалізації суспільства та перспективи розвитку» (Тернопіль, 2022); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю

«Полтавські дні громадського здоров'я» (Полтава, 2023); науково-практичній конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я та 75-річчя ВООЗ (Київ, 2023); XXVII конгресі студентів та молодих учених «Майбутнє за наукою» (Тернопіль, 2023); підсумковій LXVI науково-практичній конференції «Здобутки клінічної і експериментальної медицини» (Тернопіль, 2023).

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення.

Дисертаційна робота Романів Марії Павлівни побудована за класичною схемою відповідно до нормативних документів та вимог ДАК, викладена на 221 сторінці друкованого тексту, в тому числі на 146 сторінках основного тексту, ілюстрована 46 таблицями, 9 рисунками та містить 49 додатків. Дисертація складається з вступу, огляду літератури, п'яти розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (214 найменування, із них 145 латиною та 69 кирилицею).

В анотації стисло викладені українською та англійською мовою значущі результати роботи, окреслено об'єкт та предмет дослідження, висвітлена новизна і практичне значення роботи, відомості про апробацію отриманих результатів та публікації матеріалів дисертаційного дослідження. **Вступ** присвячено розкриттю актуальності вибраного наукового напрямку та обґрунтовує доцільність проведення дисертаційного дослідження.

Перший розділ, аналітичного *огляду літератури*, розкрив епідеміологію захворюваності та смертності жінок внаслідок ЗН матки та яєчників, недостатність профілактичного напрямку роботи та особливості використання телемедицини в онкогінекології. Це дозволило підтвердити необхідність проведення комплексного наукового дослідження з метою покращення забезпечення жіночого населення України доступною та якісною онкогінекологічною допомогою в сучасних реаліях охорони здоров'я. Огляд літератури легко сприймається, логічно викладає досягнення та недостатньо вивчені питання досліджуваної проблеми.

У розділі 2 «Програма, матеріал і методи дослідження» авторка підкреслює, що для досягнення визначеної мети було розроблено дизайн

дослідження, який передбачав виконання шести взаємопов'язаних організаційних етапів, що в цілому забезпечило послідовність виконання роботи, дозволило опрацювати отримані результати власних досліджень, систематизувати їх та сформулювати висновки.

Використані у роботі методи дослідження та статистичного аналізу характеризуються високою інформативністю і є достатніми для отримання достовірних, статистично достовірних результатів, які стали основою для розробки та обґрунтування функціонально-організаційної моделі надання онкогінекологічної допомоги жіночому населенню.

У **третьому розділі** *«Основні тренди показників захворюваності та смертності від онкогінекологічної патології в національному та регіональному аспектах»* авторкою встановлено зростання захворюваності та поширеності від ЗН тіла матки та яєчників за період 2015-2019 років та під час 2019–2021 рр. (пандемія COVID-19). При цьому констатовано зменшення частки виявлення ЗН тіла матки і яєчників під час профілактичних оглядів на 13,1 % і 19,7 % відповідно, при одночасному зростанні виявлення досліджуваної патології на III-IV стадії захворювання за TNM класифікацією впродовж 2015-2019 років.

У **четвертому розділі** *«Синоптична характеристика факторів ризику виникнення злоякісних новоутворень тіла матки та яєчників»* набули подальшого розвитку знання щодо факторів ризику розвитку ЗН тіла матки та яєчників. У цьому розділі викладено та наочно відображено результати аналізу даних соціологічного опитування (авторська розробка) 313 жінок із ЗН тіла матки та яєчника і 110 здорових жінок контрольної групи.

Дисертанткою доведено вплив на виникнення ЗН тіла і яєчників таких чинників, як: психологічне благополуччя, порушення сну, тютюнопаління, обтяжений сімейний анамнез. Особливу увагу було приділено вивченню гінекологічного анамнезу та встановлено провідні фактори ризику ЗН тіла матки та яєчників відповідного генезу. Отримані дані лягли в основу виділення трьох груп ризику жінок щодо розвитку ЗН тіла матки та ЗН яєчників.

У **п'ятому розділі** *«Сучасний стан онкологічної допомоги в Україні»* констатовано зменшення мережі закладів охорони, які надають онкологічну

допомогу в Україні. Доведено вплив військових дій на доступність та організацію онкологічної допомоги населенню.

Показано, що викликами в організації надання онкогінекологічної допомоги є й недостатня онкопрофілактична спрямованість в діяльності персоналу первинної медичної допомоги та негативний вплив пандемії COVID-19 на доступність медичної допомоги і охоплення жінок онкопрофілактичними оглядами.

У шостому розділі *«Наукове медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі онкогінекологічної допомоги в Україні»* розроблено та науково обґрунтовано функціонально-організаційну модель надання онкогінекологічної допомоги пацієнткам із ЗН тіла матки та яєчника в Україні. Основними складовими цієї моделі стали: жінки з факторами ризику розвитку онкогінекологічної патології; система охорони здоров'я, система громадського здоров'я з чітко визначеними структурними та організаційними технологіями; соціальне середовище та врахування умов надзвичайних ситуацій (пандемія COVID-19, військова агресія). Використання SWOT-аналізу дозволило виділити сильні та слабкі сторони, можливості розвитку та перепони на шляху впровадження запропонованої моделі.

Інноваційним компонентом моделі стало виділення трьох груп ризику у жінок щодо розвитку ЗН тіла матки та яєчника і розробка подальшої тактики їх ведення. Запропоновано використанням сучасних технологічних рішень (телемедицини) в умовах надзвичайних ситуацій (карантинні обмеження, військове вторгнення).

Висновки повністю відповідають поставленій меті та завданням роботи й узагальнюють інформацію, одержану авторкою у результаті проведених досліджень, опрацювання й аналізу отриманих даних. Вони досить лаконічні та конкретні, є логічними та змістовними, впливають зі змісту наукової роботи, дають відповідь на поставлені завдання та мають вагоме науково-теоретичне і практичне значення.

Практичні рекомендації доцільні і можуть бути легко впроваджені в практику охорони здоров'я.

Список літератури представляє сучасні джерела фахових публікацій. Варто відзначити, що більшість з них за останні роки.

Додатки містять акти впровадження результатів дисертаційного дослідження, список праць здобувачки за темою дисертації.

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані в науковій та науково-педагогічній діяльності кафедр медичних закладів освіти, у закладах охорони здоров'я, при плануванні подібних наукових досліджень.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Принципових *зауважень* щодо змісту та оформлення дисертації немає.

У тексті дисертації трапляються поодинокі граматичні та стилістичні огріхи.

Дисертація дещо переобтяжена таблицями. На мій погляд, для кращого представлення результатів дослідження можна було б частину таблиць подати у вигляді рисунків.

Проте ці зауваження не впливають на загально позитивне враження від роботи і мають рекомендаційний характер.

В процесі ознайомлення з дисертацією до здобувачки виникли наступні **запитання**:

1. Розкажіть детальніше, який алгоритм застосування телемедицини у запропонованій вами моделі?
2. Як розроблена Вами модель вкладається в сучасну систему громадського здоров'я України?

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Романів Марії Павлівни «Медико-соціальне обґрунтування моделі онкогінекологічної допомоги в Україні» є самостійною, завершеною науковою працею, у якій вирішено актуальне наукове завдання в галузі соціальної медицини, що полягає у вдосконаленні організації профілактики злоякісних новоутворень тіла матки та злоякісних новоутворень яєчника шляхом

розробки пацієнт-орієнтованої функціонально-організаційної моделі надання онкогінекологічної допомоги жіночому населенню, побудованої з урахуванням умов надзвичайних ситуацій, світового і вітчизняного доробку, особистих здобутків авторки.

За своєю актуальністю, науково-методичним рівнем виконання, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, результатами апробації та впровадження дисертаційна робота Романів Марії Павлівни «Медико-соціальне обґрунтування моделі онкогінекологічної допомоги в Україні» відповідає вимогам п. 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567, а її авторка – Романів Марія Павлівна, повністю заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидат медичних наук за спеціальністю 14.02.03 – соціальна медицина.

Офіційний опонент:

Завідувачка кафедри соціальної медицини
та громадського здоров'я
Івано-Франківського національного
медичного університету МОЗ України
докторка медичних наук, професорка

Орина ДЕЦИК

